

Andrzej Szpunar

Zabytki archeologiczne w kolekcji R. Janusza w Pilźnie część I

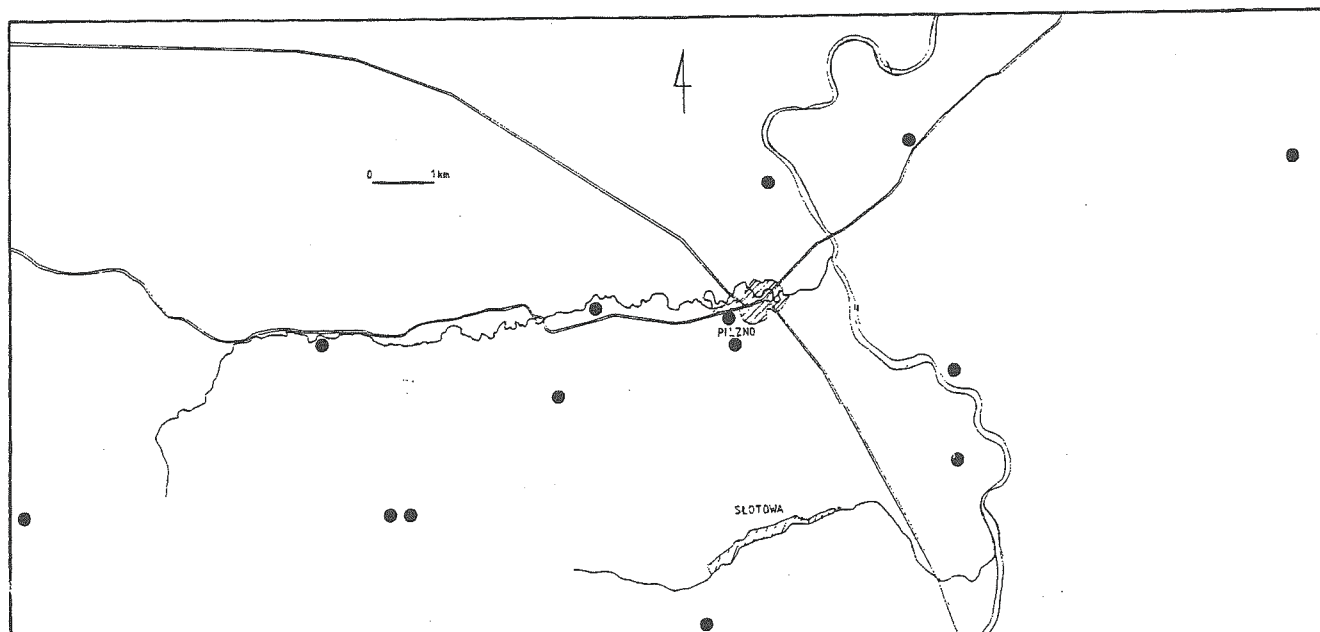
Kolekcja R. Janusza w Pilźnie jest efektem wieloletniej pasji kolekcjonera, badacza dziejów własnego miasta i okolicy. Twórcą jej był ojciec obecnego właściciela, nieżyjący już nauczyciel jednej z pilźnieńskich szkół.

Pan Stefan Janusz przez wiele lat przemierzał okolice Pilzna zbierając nie tylko zabytki prahistoryczne ale także gromadząc materiały do historii swego regionu. Dlatego znaczna część kolekcji to znaleziska skał występujących w okolicy, geologicznych próbek z rozmaitych miejsc, duży zbiór monet, informacji etnograficznych i notatek dotyczących historii okolic Pilzna. Wartość poznawcza zgromadzonego przez lata materiału jest ogromna. Niestety śmierć samego twórcy kolekcji jak i fakt, że szereg Jego notatek zaginęło lub jest słabo czytelnym prowadzi do znacznego obniżenia rangi tego zbioru. Szczególnie dotyczy to znalezisk archeologicznych, w wypadku których dokładna lokalizacja terenowa ma przecież ogra-

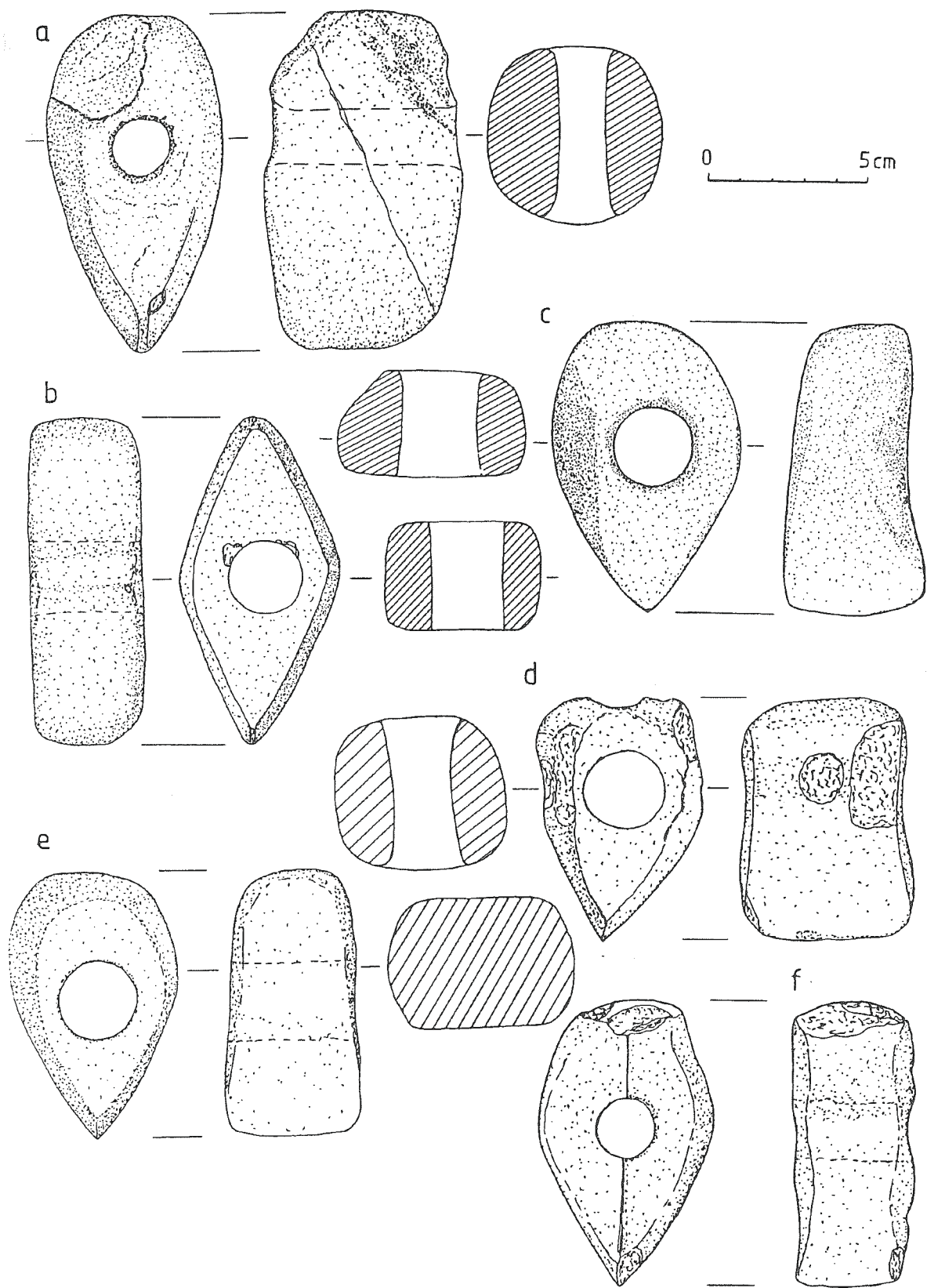
me znaczenie. Brak tego typu danych, które niewątpliwie istniały o czym świadczą naklejone na niektóre zabytki „mini metryczki” z oznaczeniem cyfrowym zmusza do zaszeregowania większej części prezentowanego materiału pod hasłem „miejsce nieznane”. W dokumentach, które pokazał mi syn kolekcjonera i obecny właściciel kolekcji znalazłem jedynie schematyczną mapę znalezisk siekier kamiennych, którą prezentuję w tym katalogu, ale są to jedynie punkty na mapie bez możliwości powiązania ich z konkretnym zabytkiem.

Mapa ta ma jednak duży walor poznawczy ponieważ pozwala z grubsza określić zasięg terenu z jakiego pochodzą zgromadzone zabytki, z których większość można by potraktować jako pochodzące z okolic Pilzna.

Niektóre przedmioty miały naklejone kartki z napisem miejscowości. Liczba zlokalizowanych znalezisk jest jednak niewielka. Pomimo tego, że brak jest dla większości

Ryc. 1. Znaleziska siekier kamiennych w okolicach Pilzna wg. szkicu mapy S. Janusz
Abb. 1. Steinaxtfunde in der Gegend um Pilzno nach einer Kartenskizze von R. Janusz
Рис. 1. Находки каменных топоров в районе г. Пильзно по карте С. Януша

Tabl. I. a — Łęki Dolne, gm. Pilzno, b — Kędzierz, gm. Dębica, c — Pilźnionek, cz. m. Pilzno woj. Tarnów, d,e,f — miejscowość nieznana
 Taf. I. a — Łęki Dolne, Gemeinde Pilzno, b — Kędzierz, Gemeinde Dębica, c — Pilźnionek, Stadtteil von Pilzno, Wojewodschaft Tarnów, d,e,f — unbekannte Ortschaft
 Табл. I. a — Лэнки Дольне, г. Пильзно, б — Кенджез, гм. Демгица, с — Пильзьнионек, г. Пильзно, воев. Тарнув, d, e, f — местность неизвестна

znalezisk lokalizacji zdecydowałem się opublikować część kolekcji obejmującą 33 zabytki w większości związane ze schyłkiem epoki kamienia i początkiem epoki brązu. Opracowując ten materiał korzystałem z życzliwej pomocy szeregu osób, którym składam serdeczne podziękowania¹. Dziękuję także Panu Rugewitowi Januszowi za udostępnienie mi zabytków i czasowe ich wypożyczenie dzięki czemu w Muzeum Okręgowym w Tarnowie znajduje się obecnie kompletna dokumentacja dla każdego z publikowanych przedmiotów w formie karty katalogowej z rysunkiem w skali 1:1 i zdjęciem.

Opisywana kolekcja zawiera jeszcze szereg innych przedmiotów, między innymi fragmenty naczyń glinianych, miecz, groty oszczepów, które chcę przedstawić w drugiej części opracowania mając nadal nadzieję, że jeszcze nowe nieznane mi zabytki uda się odnaleźć i zadookumentować.

KATALOG

1. Toporek kamienny (tabl. I, a)

miejsce znalezienia — Łęki Dolne, gm. Pilzno, woj. Tarnów

surowiec — gabra

wymiary — szerokość ostrza około 5 cm; długość 10,8 cm, grubość max. 6,4 cm, średnica otworu 1,8 cm

opis — krępy toporek, obuch uszkodzony, powierzchnia chropowata, w poprzek toporka biegnie płytkie pęknięcie

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

2. Toporek kamienny (tabl. I, b)

miejsce znalezienia — Kędzierz, gm. Dębica, woj. Tarnów

surowiec — dioryt

wymiary — szerokość ostrza 3,5 cm; długość 10,5 cm; grubość 3,6 cm; średnica otworu 2,3 cm

opis — toporek kamienny niezwykle starannie wykonany, powierzchnia gładka, barwa czarna, błyszcząca, stan zachowania idealny

przynależność kulturowa — kultura łużycka

3. Toporek kamienny (tabl. I, c)

miejsce znalezienia — Pilźnionek, cz. m. Pilzna, woj. Tarnów

surowiec: amfibolit

wymiary — szerokość ostrza 4,5 cm; długość 9,4 cm; grubość 3,1 cm; średnica otworu 2,5 cm

opis — toporek zbliżony do typu II wg. J. Machnika (J. Machnik 1966, s. 42) o zaokrąglonym obuchu, powierzchnia gładka

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

4. Toporek kamienny (tabl. I, d)

miejsce znalezienia — nieznane

surowiec — porfir bezkwarcowy (trachit)

wymiary — szerokość ostrza 5,5 cm; długość 7,8 cm; grubość 4,9 cm; średnica otworu 2,5 cm

opis — toporek silnie zniszczony, jest to część ostrzowa większego okazu w której wywiercono nowy otwór, ślad po pierwotnym otworze znajduje się na obuchu

Przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

5. Toporek kamienny (tabl. I, e)

miejsce znalezienia — nieznane

surowiec — granit

wymiary — szerokość ostrza 4,3 cm; długość 8,5 cm; grubość 3,9 cm; średnica otworu 2,4 cm

opis — toporek typu II wg. J. Machnika, (J. Machnik, 1966, s. 42) powierzchnia gładka, otwór wiercony z dwóch stron

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

6. Toporek kamienny (tabl. I, f)

miejsce znalezienia — nieznane

surowiec — amfibolit

wymiary — szerokość ostrza 3,3 cm; długość 9,2 cm; grubość 3,8 cm; średnica otworu 1,8 cm

opis — obuch lekko podkreślony (bliski guzikowatemu), wyraźnie widoczne żeberko środkowe, ostrze lekko związające, otwór nawiercony z dwóch stron, na obuchu i przy ostrzu ślady utrażeń, zbliżony do typu A wg. Struwego

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

7. Toporek kamienny (tabl. II, a)

miejsce znalezienia — nieznane

surowiec — zielony piaskowiec

wymiary — szerokość ostrza 2,0—3,7 cm (uszkodzone); długość 12,2 cm; grubość 3,4 cm; średnica otworu 2,1 cm

opis — toporek kamienny powierzchnia gładka, ostrze lekko uszkodzone, forma zbliżona do toporków typu III wg. J. Machnika (J. Machnik, 1966, s. 42)

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

8. Motyka kamienna (tabl. II, b)

miejsce znalezienia — nieznane

surowiec — piaskowiec

wymiary — szerokość ostrza 0,7 cm; długość 11,8 cm; grubość 1,1 cm; średnica otworu 1,2 cm

opis — ostrze uszkodzone, powierzchnia zniszczona z licznymi ubytkami, otwór wiercony obustronnie

przynależność kulturowa — neolit

9. Toporek kamienny? (tabl. II, c)

miejsce znalezienia — pogranicze Dęborzyna i Bielowy gm. Pilzno (Dęborzyn to przysiółek wsi Jaworze Górne gm. Pilzno), woj. Tarnów

surowiec — gabra

wymiary — szerokość ostrza 3,5 cm; długość 14,7 cm; grubość 5,7 cm; średnica otworu 3,7 cm; głębokość nawiertu 1 cm

opis — półsurowiec do produkcji toporka kamiennego, częściowo uformowany kształt ogólny i zaczęty otwór, powierzchnia chropowata

przynależność kulturowa — neolit — epoka brązu

10. Przedmiot kamienny (tabl. II, d)

miejsce znalezienia — Strzegocice, gm. Pilzno, woj. Tarnów

surowiec — piaskowiec ligocki

wymiary — szerokość ostrza 3,5 cm; grubość 3,9 cm; długość 15 cm

opis — przypuszczalnie półsurowiec do produkcji siekiery lub motyki a może toporka, częściowo obrobiony

przynależność kulturowa — nieokreślona

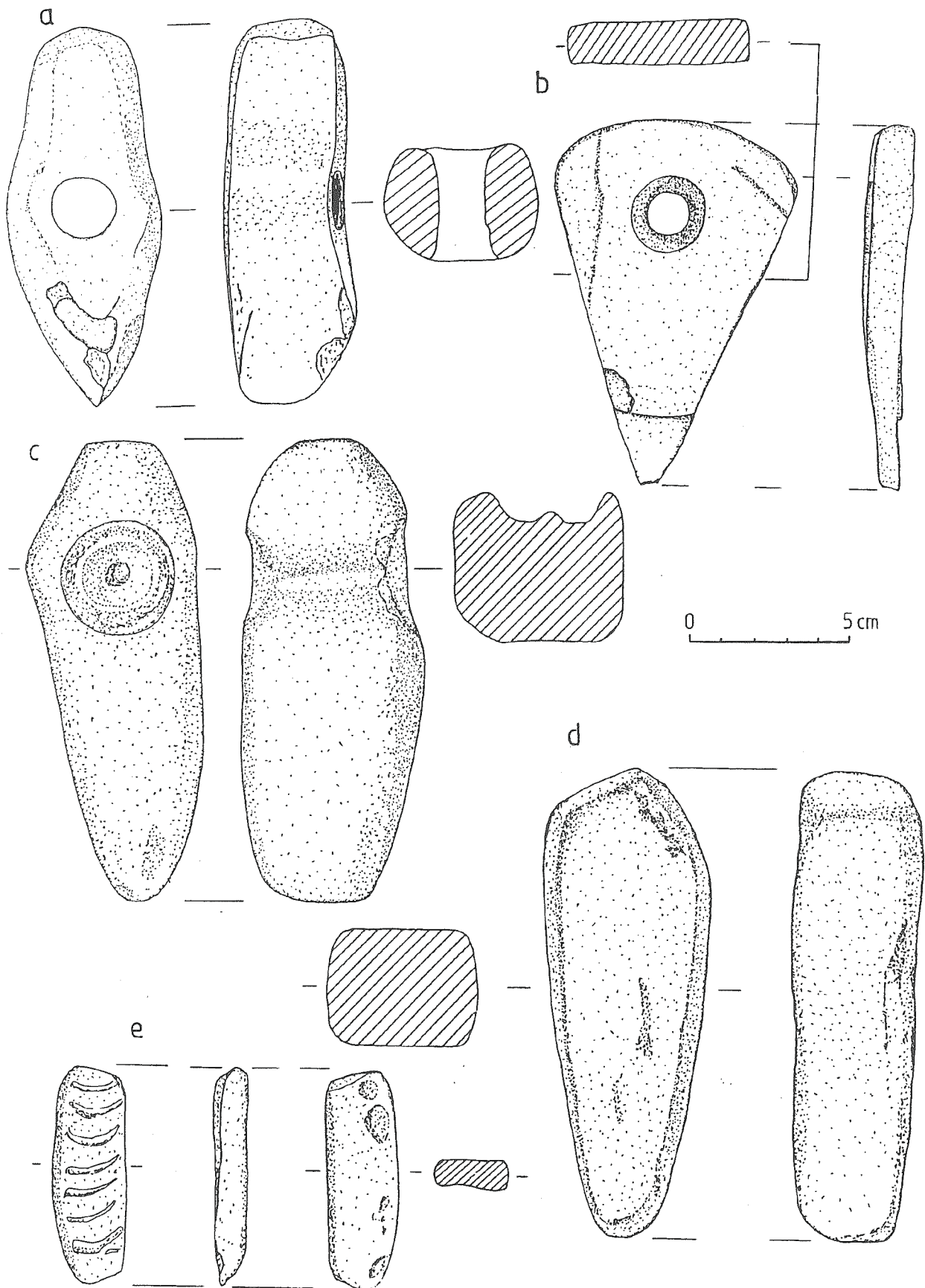
11. Przedmiot kamienny (tabl. II, e)

miejsce znalezienia — nieznane

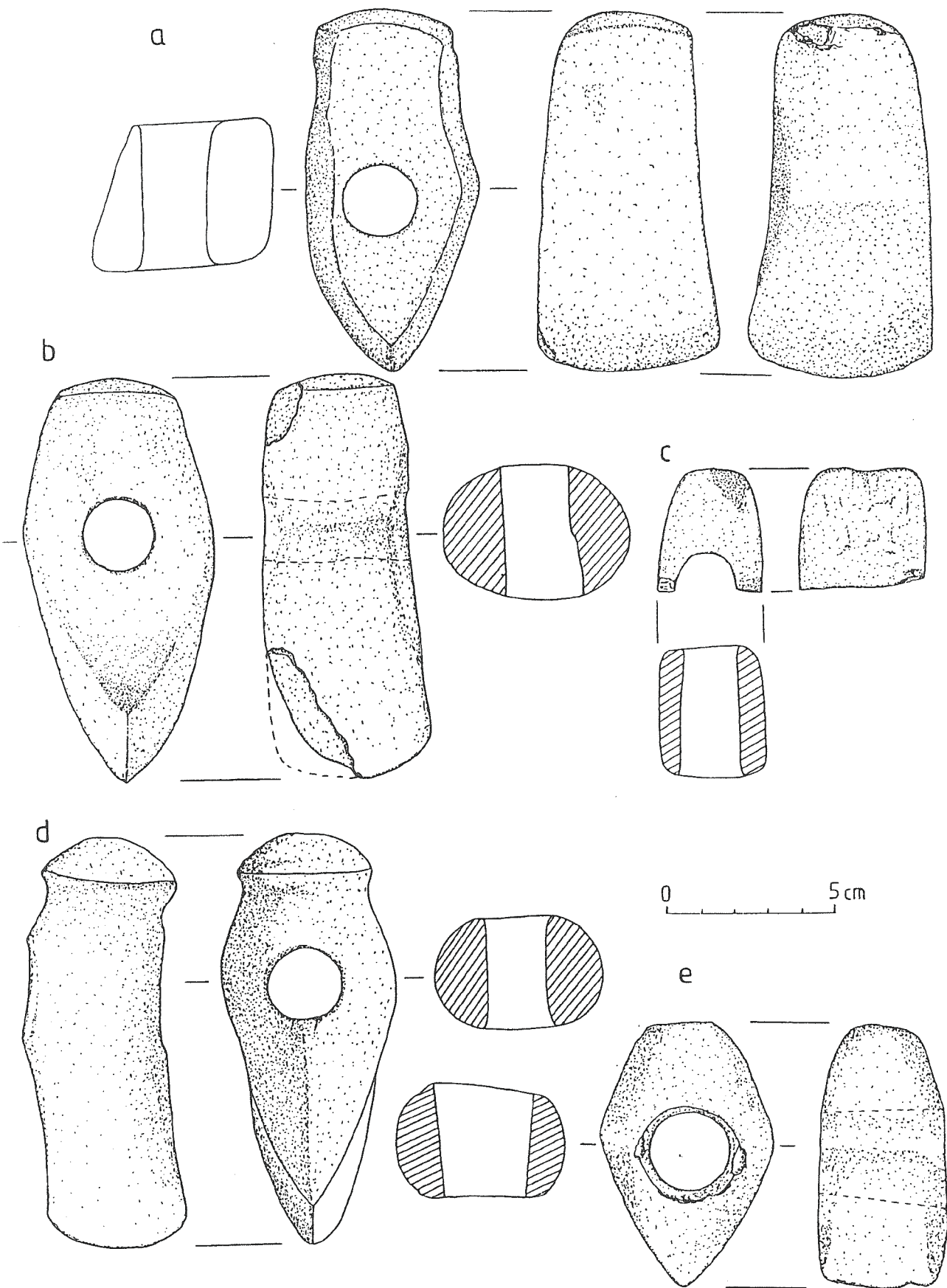
surowiec — kamień rzeczny, barwa czarna

wymiary — długość 7 cm; szerokość 2,3 cm

opis — podłużny kamień rzeczny posiadający z jednej strony siedem głębokich nacięć o pochodzeniu naturalnym, pacyta wskazuje na czasy prehistoryczne. Wytarcia na jed-

Tabl. II. c — Jaworze Górne, gm. Pilzno, d — Strzegocice, gm. Pilzno a,b,e — miejscowość nieznaną
 Taf. II. c — Jaworze Górne, Gemeinde Pilzno, d — Strzegocice, Gemeinde Pilzno, a,b,e — unbekannte Ortschaft
 Таб. II. c — Явоже Гурнэ, гм. Пильзно, d — Стжегоцице гм. Пильзно, а, b, e, местность неизвестна

Tabl. III. a — e — miejscowość nieznaną
 Taf. III. a — e — unbekannte Ortschaft
 Табл. III. а—е — местность неизвестна

nym z boków wskazują na wykorzystanie tego przedmiotu jako gładzika, (analiza pod mikroskopem)
przynależność kulturowa — nieokreślona

12. Toporek kamienny (tabl. III, a)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — zwietrzały granit
wymiary — szerokość ostrza 5,5 cm; długość 11,1 cm; grubość 4,8 cm; średnica otworu 2,3 cm
opis — forma zbliżona do typu III wg J. Machnika, barwa czarna, obuch lekko uszkodzony, otwór umieszczony asymetrycznie
przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

13. Toporek kamienny (tabl. III, b)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — bazalt
wymiary — szerokość ostrza, ostrze uszkodzone; długość 12,8 cm; grubość 4,5 cm; średnica otworu 2,2 i 2,4 cm
opis — toporek zbliżony do typu IV wg Machnika (J. Machnik. 1966, s. 42—43) obuch łukowaty, ostrze uszkodzone, otwór obustronnie wiercony, na obuchu ślady po punktowych uderzeniach i obtłuczeniach
przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

14. Fragment toporka kamiennego (tabl. III, c)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — ?
wymiary — długość zachowana 4 cm; szerokość obucha 3,5 cm; średnica otworu około 1,8—2 cm
opis — obuchowa część toporka kamiennego, kamień porowaty barwy szarej, obuch lekko siodłowaty ze śladami obtłuczeń
przynależność kulturowa — nieokreślona

15. Toporek kamienny (tabl. III, d)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — amfibolit
wymiary — szerokość ostrza 4,1 cm; długość 12,7 cm; średnica obucha 4 cm; grubość 4,4 cm; średnica otworu 2,2 cm
opis — lekko łódkowaty toporek kamienny ze skały metamorficznej, starannie opracowany, obuch guzikowaty, otwór obustronnie wiercony
przynależność kulturowa — kultura pucharów lejkowatych

16. Toporek kamienny (tabl. III, e)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — amfibolit
wymiary — szerokość ostrza 3,4 cm; długość 8,4 cm; grubość 3,8 cm; średnica otworu 2,4 cm
opis — toporek kamienny wykonany z czarnego surowca, starannie wygładzony, powierzchnia błyszcząca
przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

17. Toporek kamienny (tabl. IV, a)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — kwarcyt lub piaskowiec kwarcytowy
wymiary — szerokość ostrza 3,5 cm; długość 8,4 cm; grubość 3,7 cm; średnica otworu 2,6 cm
opis — forma zbliżona do typu II wg J. Machnika (J. Machnik, 1966, s. 42) powierzchnia porowata, starannie opracowana, z jednej strony nieznacznie uszkodzona
przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

18. Fragment toporka kamiennego (tabl. IV, b)

miejsce znalezienia — nieznanne

surowiec — granit, przepalony
wymiary — szerokość ostrza 2,7 cm; długość zachowana 8,6 cm; średnica otworu 2,4 cm

opis — część ostrzowa toporka kamiennego, przepalony, kształt lekko łódkowaty

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

19. Fragment toporka kamiennego (tabl. IV, c)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — porfir
wymiary — szerokość ostrza 4,3 cm; długość zachowana 7,5 cm; średnica otworu 2,4 cm
opis — część ostrzowa toporka kamiennego, z lekko zwisającym ostrzem, starannie opracowany, otwór wiercony jednostronnie
przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

20. Siekierka krzemieniasta (tabl. IV, e)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — krzemień pasiasty
wymiary — szerokość ostrza 4,6 cm; długość 10,2 cm; grubość 2,6 cm
opis — siekierka czworościenna, powierzchnie wygładzone, miejscami retusz płaski, liczne odbicia na obuchu, ostrze uszkodzone
przynależność kulturowa — kultura amfor kulistych

21. Motyka kamienna (tabl. IV, d)

miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — serpentynit
wymiary — szerokość ostrza 2,3 cm; długość 18,8 cm; grubość 2,5 cm; średnica otworu 2,1 cm
opis — motyka kamienna, barwa siwa, powierzchnia w wielu miejscach uszkodzona
przynależność kulturowa — neolit, zapewne w kręgu kultur wstęgowych

22. Siekierka krzemieniasta (tabl. V, a)

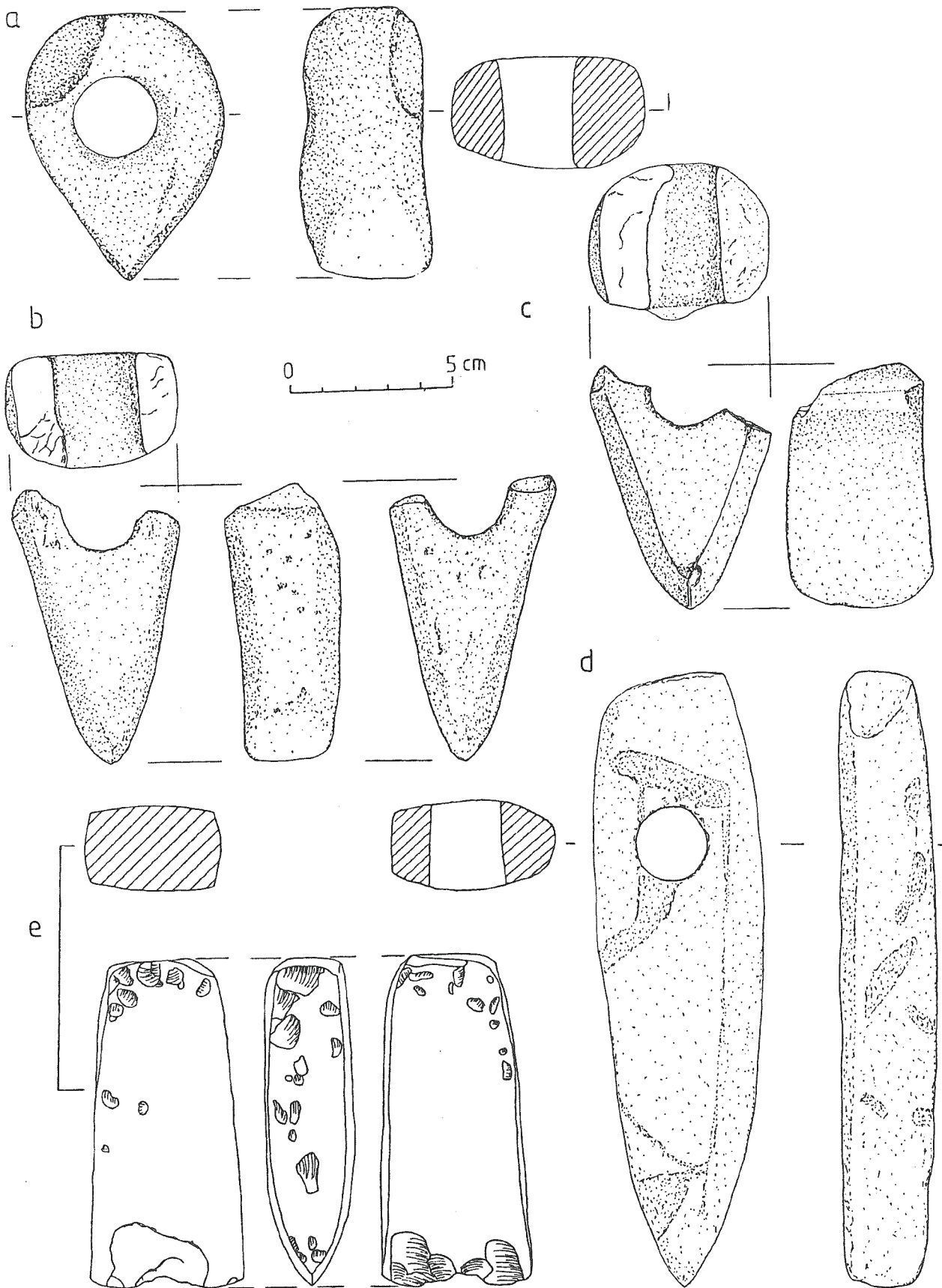
miejsce znalezienia — nieznanne
surowiec — krzemień narzutowy
wymiary — szerokość ostrza 5,4 cm; długość 11,5 cm; grubość 1,6 cm
opis — siekierka czworościenna, powierzchnie zagładzone, w części obuchowej odbicia, boki pokryte płaskim retuszem, na obuchu występuje kora
przynależność kulturowa — kultura amfor kulistych

23. Siekierka krzemieniasta (tabl. V, b)

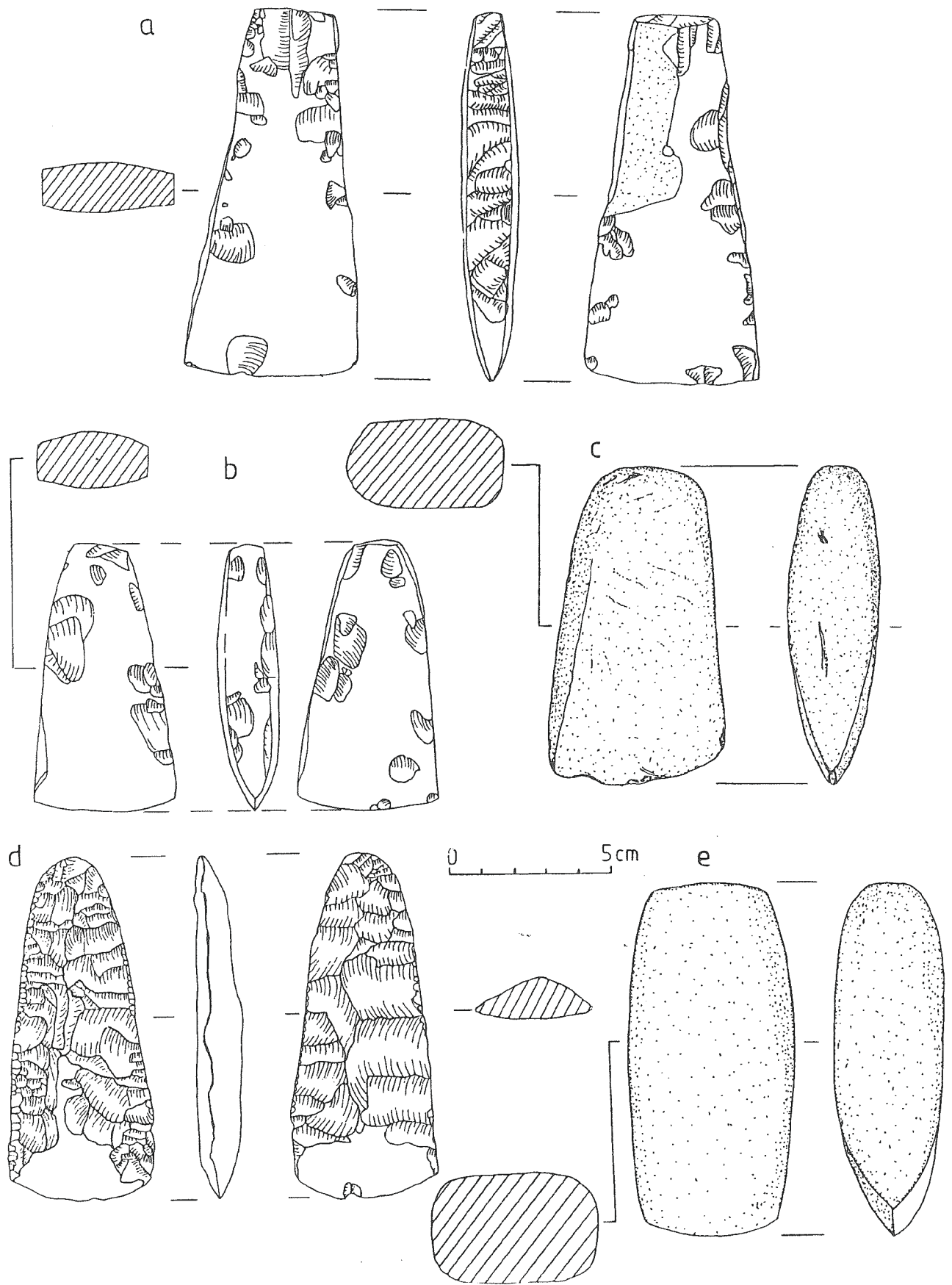
miejsce znalezienia — Łęki Dolne gm. Pilzno, woj. Tarnów
surowiec — krzemień
wymiary — szerokość ostrza 4,4 cm; długość 8,5 cm; grubość 1,7 cm
opis — siekierka czworościenna, krzemień szary, powierzchnie starannie opracowane, miejscami retusz powierzchniowy
przynależność kulturowa — kultura amfor kulistych

24. Siekierka kamienna (tabl. V, c)

miejsce znalezienia — Łęki Dolne gm. Pilzno, woj. Tarnów
surowiec — andezyt
wymiary — szerokość ostrza 5,5 cm; długość 10 cm; grubość 2,8 cm
opis — siekierka czworościenna, powierzchnia starannie wypracowana, boki zaokrąglone
przynależność kulturowa — neolit?

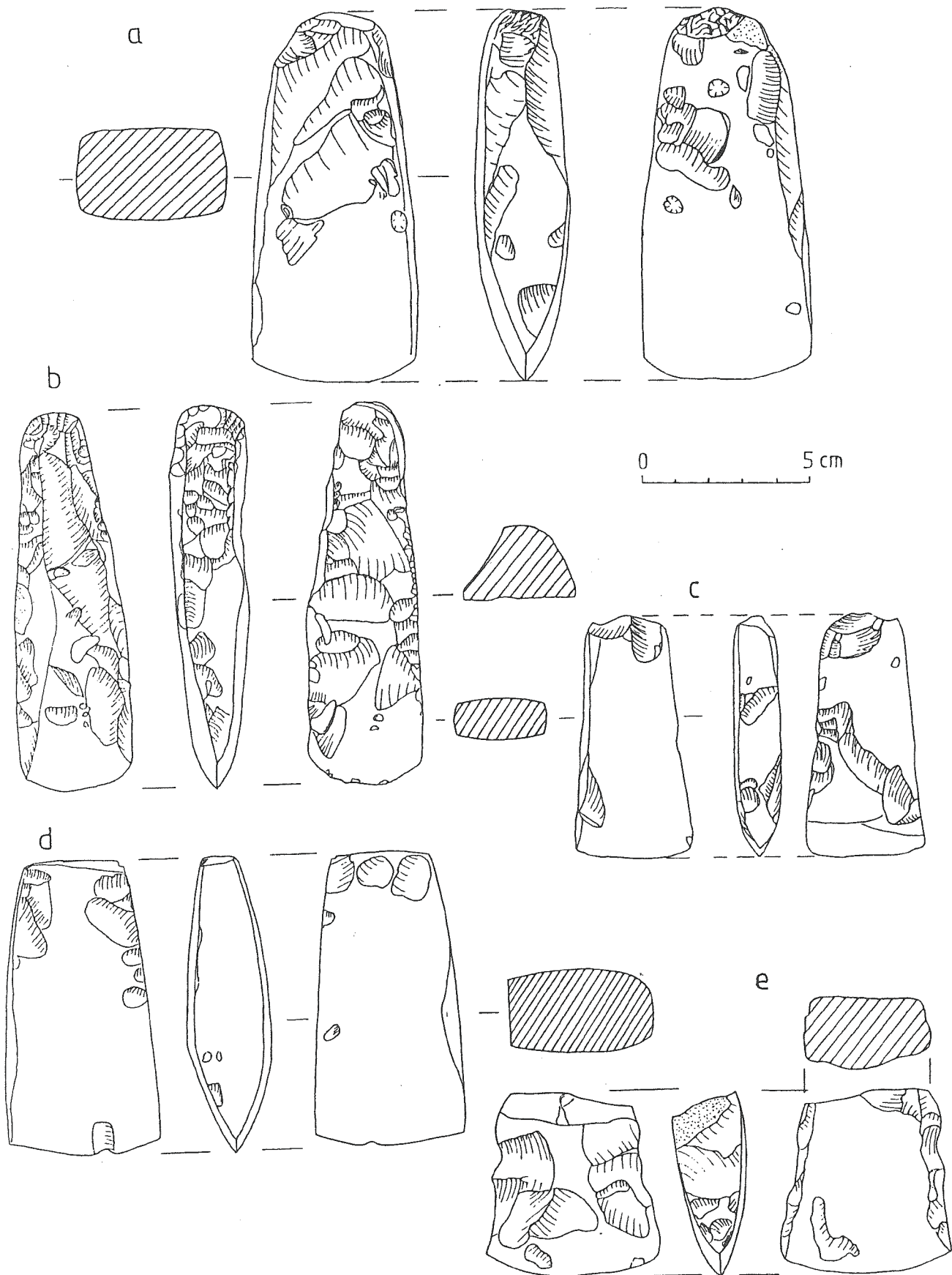

Tabl. IV. a — e miejscowość nieznaną
 Taf. IV. a — e — unbekannte Ortschaft
 Табл. IV. а—е — местность неизвестна

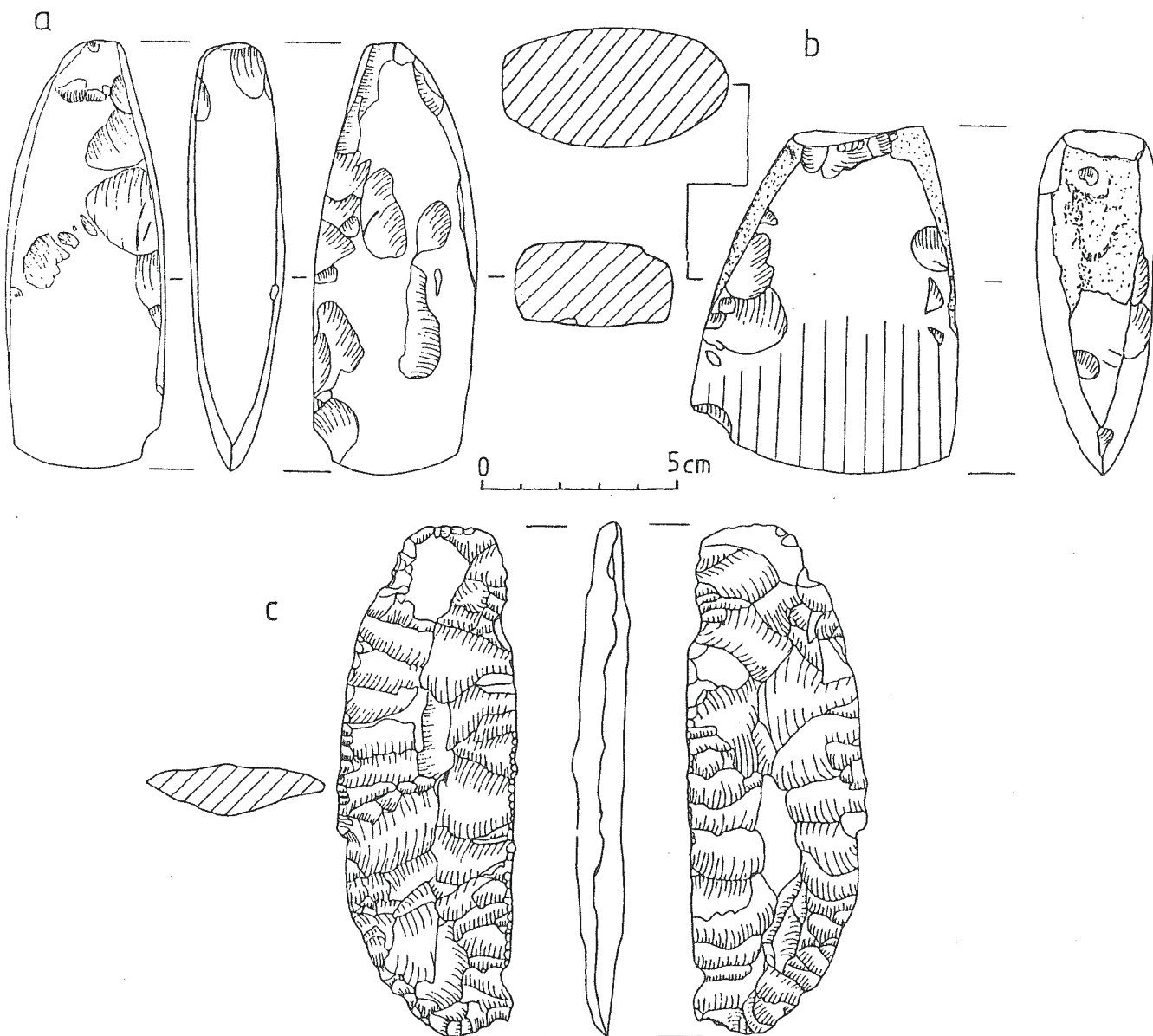

Tabl. V. b, c — Łęki Dolne, gm. Pilzno, a,d,e — miejscowość nieznaną
 Taf. V. b, c — Łęki Dolne, Gemeinde Pilzno, a,d,e — unbekannte Ortschaft
 Табл. V. в, с Лэнки дольне, гм Пильзно, а, d, e, местность неизвестна

Tabl. VI. a — e — miejscowość nieznaną
 Taf. VI. a — e — unbekannte Ortschaft
 Табл. VI. а—е местность неизвестна

Tabl. VII. a, c — miejscowość nieznaną, b — Słotowa, gm. Pilzno woj. Tarnów
 Taf. VII, a, c — unbekannte Ortschäft, b — Słotowa, Gemeinde Pilzno, Wojewodschaft Tarnów
 Табл. VII. a, c — местность неизвестна. b — Слотова, гм. Пильзно, воев. Тарнув

25. Siekierka krzemienna (tabl. V, d)

miejsce znalezienia — nieznanie
surowiec — krzemień wołyński
wymiary — szerokość ostrza 4,5 cm; długość 10,7 cm; grubość 1,4 cm

opis — siekierka dwuścienna, o przekroju soczewkowatym, powierzchnie pokryte płaskim retuszem, ostrze wygładzone
przynależność kulturowa — krąg kultur postsznurowych, najprawdopodobniej kultura strzyżowska

26. Siekierka kamienna (tabl. V, e)

miejsce znalezienia — nieznanie
surowiec — piaskowiec
wymiary — szerokość ostrza 4,0 cm; długość 11 cm; grubość 3,4 cm

opis — siekiera czworosścienna, całość formy ma charakter naturalny jedynie ostrze jest starannie opracowane, przekrój prostokątny o zaokrąglonych narożach

przynależność kulturowa — neolit, zapewne kultury cyklu wstęgowego

27. Siekierka krzemienna (tabl. VI, a)

miejsce znalezienia — nieznanie
surowiec — krzemień szary
wymiary — szerokość ostrza 4,9 cm; długość 11,2 cm; grubość 2,8 cm

opis — siekiera czworosścienna, krzemień szary, dwubarwny, powierzchnia części obuchowej pokryta odbiciami, na obuachu ślady uderzeń

przynależność kulturowa — kultura amfor kulistych? lub kultura ceramiki sznurowej

28. Siekierka krzemienna (tabl. VI, b)

miejsce znalezienia — nieznanie
surowiec — krzemień świeciechowski
wymiary — szerokość ostrza 3,3 cm; długość 11,6 cm; grubość 2,1 cm

opis — siekierka trójścienna, powierzchnia pokryta płaskim nieregularnym retuszem, jedynie ostrze zagładzone
przynależność kulturowa — kultura pucharów lejkowatych lub kultura ceramiki sznurowej

29. Siekierka krzemienienna (tabl. VI, c)

miejsce znalezienia — nieznanne

surowiec — szary krzemień?

wymiary — szerokość ostrza 3,7 cm; długość 7,5 cm; grubość 1,4 cm

opis — siekierka czworościenna barwy szarej, boki wygładzone z licznymi śladami odbić, ostrze szlifowane, przekrój soczewkowaty

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

30. Siekierka krzemienienna (tabl. VI, d)

miejsce znalezienia — nieznanne

surowiec — krzemień pasiasty

wymiary — szerokość ostrza 4,7 cm; długość 9,1 cm; grubość 2,6 cm

opis — siekierka czworościenna, ostrze zeszlifowane, wyraźnie widoczne załamane proporcji, powierzchnia starannie wygładzona, miejscami płaski retusz

przynależność kulturowa — kultura amfor kulistych

31. Fragment siekierki krzemiennej (tabl. VI, e)

miejsce znalezienia — nieznanne

surowiec — krzemień jurajski

wymiary — szerokość ostrza 5,8 cm; długość zachowana 5,5 cm

opis — część ostrzowa siekiery czworościennej, retusz głęboki, boki retuszowane

przynależność kulturowa — kultura pucharów lejkowatych lub kultura ceramiki sznurowej

32. Siekierka krzemienienna (tabl. VII, a)

miejsce znalezienia — nieznanne

surowiec — krzemień narzutowy, szary

wymiary — szerokość ostrza 3,8 cm; długość 11 cm; grubość 2,3 cm

opis — siekierka czworościenna, krawędzie oszlifowane, zaokrąglone, jakby przez wodę

przynależność kulturowa — kultura pucharów lejkowatych lub kultura ceramiki sznurowej

33. Siekierka krzemienienna (tabl. VII, b)

miejsce znalezienia — Słotowa, gm. Pilzno, woj. Tarnów

surowiec — krzemień pasiasty

wymiary — szerokość ostrza 6,7 cm; długość 8,9 cm; grubość 3,0 cm

opis — siekierka czworościenna, powierzchnie tnące wygładzone, boki pokryte w znacznym stopniu korą, na części obuchowej widoczne ślady odbić

przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej

34. Nóż krzemienisty (tabl. VII, c)

miejsce znalezienia — nieznanne

surowiec — krzemień nadbużański

wymiary — szerokość max. 4,5 cm; długość 13,1 cm; grubość od 1 do 1,4 cm

opis — nóż krzemienisty, powierzchnia pokryta płaskim retuszem, krawędzie załuskane, przekrój trójkątny

przynależność kulturowa — od kultury trzcinieckiej po kulturę łużycką

chodzić z pewną ostrożnością. Pamiętać trzeba, że jest to zbiór kolekcjonera. Zbiór, który powstał w pewnym okresie czasu i nie koniecznie musi być związany z tzw. „okolicami Pilzna”. Pan S. Janusz miał liczne kontakty z okolicznymi kolekcjonerami i zbieraczami staroci. Znany mi jest przypadek, w którym wymieniał toporek krzemienisty z innym kolekcjonerem Bogusławem Krężłem z Borowej (J. Okoński, A. Szpunar 1985, s. 219). W wymianie takiej względy merytoryczne, a więc miejsce znalezienia przedmiotu, czy jego chronologia nie miały istotnego znaczenia, liczył się raczej fakt braku w kolekcji zabytku określonego kształtu czy barwy. Nie można wykluczyć również tego, że niektóre zabytki dostały się do kolekcji metodą kupna na giełdach staroci i mogą nie mieć żadnego związku z miejscem zamieszkania samego kolekcjonera.

Rozkład chronologiczny prezentowanego powyżej zbioru jest następujący:

Z początkami neolitu, zapewne z cyklem wstęgowym związane są 3 zabytki (tabl. II, b; IV, d; V, c), kultura pucharów lejkowatych reprezentowana jest przez 1 okaz (tabl. III, d), zaś amfor kulistych przez 4 siekierki (tabl. IV, e; V, a; b; VI, d). Najliczniej reprezentowany jest krąg kultury ceramiki sznurowej — 14 siekier i toporków (tabl. I, a, c, d, e, f; II, a; III, a, b, e; IV, a—c; VI, c, VII, b) oraz siekierka z kręgu postsznurowego (tabl. V, d). Kulturę łużycką reprezentuje 1 toporek (tabl. I, b), zaś pozostałe są bądź nieokreślone, bądź ich przynależność kulturowa nie jest jednoznaczna.

Tereny z których pochodzą znaleziska (z zastrzeżeniami opisanymi powyżej) nie są przebadane w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski, brak jest też większej ilości danych na temat sytuacji osadniczej w młodszej fazie epoki kamienia. Należy się liczyć z podobnym rozkładem osadnictwa, jak na terenach położonych bardziej na zachód. Tu na przebadanych obszarach AZP widać wyraźnie 2 strefy osadnicze. Pierwsza to Próg Karpacki i strefa Pogórza, gdzie notuje się liczne osady z rozmaitych epok archeologicznych i druga to strefa Płaskowyżu Tarnowskiego, który jest terenem penetracji ludności paleolitycznej i neolitycznej, gdzie większe osady należą do rzadkich znalezisk (A. Cetera, J. Okoński, A. Szpunar 1990, s. 35). Rytm przemian kulturowych zapewne nie odbiega od rytmu notowanego w strefie np. Pogórza Dynowskiego (M. Parczewski 1986). Pewnym nowym zjawiskiem jest tu występowanie siekier typowych dla kultury amfor kulistych, które zasięg zwartego osadnictwa nie przekracza Wisły (Prähistoria ..., t, II, s. 205, ryc. 154). Nie są to jednak znaleziska odosobnione. W kolekcji zabytków archeologicznych w Liceum Ogólnokształcącym w Dębicy znajdują się również siekiery związane z tą kulturą (A. Szpunar 1994). Przypuszczalnie zarówno siekiery z kolekcji dębickiej, jak i pilźnieńskiej są śladami penetracji ludności kultury amfor kulistych w strefie szerokiej doliny Wisły i przedpola Progu Karpackiego. Obecność licznych znalezisk siekier i toporków kultury ceramiki sznurowej jest kolejnym potwierdzeniem intensywnej penetracji przez tę kulturę strefy zarówno karpackiej, jak i przedpola Karpat.

Prezentowany powyżej materiał zabytkowy jest oczywiście zbiorem przypadkowym, do którego należy pod-

Przypisy

¹ Szczególnie dziękuję koledze mgr Jerzemu Okońskiemu za pomoc w rysowaniu zabytków oraz kolegom którzy pomagali mi określić przynależność kulturową i surowiec z którego wykonano poszczególne przedmioty, a byli to dr Krzysztof Sobczyk, dr Jerzy Libera, mgr Wojciech Kukułka i inni.

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

Cetera A., Okoński J., Szpunar A.

1990 *Badania AZP w województwie tarnowskim w 1988 roku*, [w:] *Badania Archeologiczne w województwie tarnowskim w 1988 roku*, Tarnów, s. 35.

Machnik J.

1966 *Studia nad kulturą ceramiki sznurowej w Małopolsce*, Wrocław.

Okoński J., Szpunar A.

1985 *Zabytki archeologiczne w zbiorach Bolesława Krężła w Borowej, woj. Tarnów*, [w:] *Tarnoviana*, z. 1, s. 219–232.

Parczewski M.

1986 *Pogórze Dynowskie w zaraniu dziejów*, Brzozów.

Prahistoria...

1981 *Prahistoria ziem polskich, t. II, Neolit*, red. T. Wiślański, Wrocław.

Szpunar A.

1994 *Kolekcja zabytków archeologicznych w Liceum Ogólnokształcącym w Dębicy*, „Rocznik Tarnowski” (w druku).

Andrzej Szpunar

Archäologische Funde in der Sammlung von R. Janusz in Pilzno

Zusammenfassung

Der Autor der Sammlung war Stefan Janusz, ehemaliger Lehrer aus Pilzno, Vater des heutigen Sammlungsbesitzers.

Die mehrere Jahre zusammengestellte Sammlung enthält auch Münzen, geologische Proben, ethnographische und geschichtliche Notizen u.a. Der Erkennungswert der Sammlung ist groß, leider fehlen in ihrem archäologischen Teil die Fundorte. Deswegen steht es bei den meisten Funden

„Fundort unbekannt”. In den Dokumenten ist nur schematische Fundkarte erhaltengeblieben.

Im Teil I wurden 33 Funde veröffentlicht. Die meisten verbindet man mit der Steinzeit (Taf. Ia, c-f; II a, b; III a, b, d, e; IV a-d; V a-c, e; VI a-c; VII a, b) und mit den Anfängen der Bronzezeit (Taf. I b; II c; V d; VII c). Es ist nicht gelungen, die Chronologie von 3 Funden zu bestimmen (Taf. II d, e; III c).

Андрей Шпунар

Археологические памятники в коллекции Р. Януша в г. Пильзно

Часть I

Резюме

Основателем коллекции был Стефан Януш, умерший уже учитель из г. Пильзно, отец нынешнего владельца коллекции. Собираемая многие годы, она содержит также монеты, геологические образцы, этнографические заметки и др. Познавательная ценность коллекции огромная. В археологическом отношении она, к сожалению, на много хуже из-за отсутствия определения места находки памятников. Поэтому большинство находок зарегистрировано как „местность неизвестна.” В документах сохранилась только схематическая карта находок.

В I части публикуются 33 памятника, связанные, в большинстве случаев, с каменным веком. (табл. I a, c-f; II a, b; III a, b, d, e; IV a-d; V a-c, e; VI a-c; VII a, b) и началом эпохи бронзы (табл. I b; II c, V d; VII c). Хронологии трех предметов не удалось установить (табл. II. d, e; 3 c).